
TRANSFORMATIEONTWIKKELVOORSTEL

TITEL: Meer kinderen zo thuis mogelijk laten opgroeien in een kleinschalige voorziening

DIT ONTWIKKELVOORSTEL PAST BIJ (meer mogelijkheden mogen aangekruist)

Aktielijn 1: Betere toegang tot jeugdhulp voor kinderen en gezinnen	...
Aktielijn 2: Meer kinderen zo thuis mogelijk laten opgroeien	...
Aktielijn 3: Alle kinderen de kans bieden zich te ontwikkelen	...
Aktielijn 4: Kwetsbare jongeren beter op weg helpen zo zelfstandig mogelijk te worden	...
Aktielijn 5: Jeugdigen beter beschermen als hun ontwikkeling gevaar loopt	...
Aktielijn 6: Investeren in vakmanschap	...

DOEL Kinderen met ernstige hechtingsproblemen (voor wie opgroeien thuis of in een pleeggezin of gezinshuis geen optie meer is) in een liefdevolle woonsituatie veilige hechtingservaringen laten opdoen zodat zij zich positief verder kunnen ontwikkelen tot zo zelfstandig mogelijke volwassenen die op een positieve manier kunnen deelnemen aan het maatschappelijk leven.

**WAAROM DRAAGT DIT DOEL BIJ AAN ONTWIKKELING
EN WAT IS RELATIE MET ACTIELIJN(EN)**

Voor jongeren die veelvuldig zijn overgeplaatst van de ene woonsituatie naar de andere (waaronder gesloten jeugdzorg), is het wonen in een residentiële voorziening beter omdat de relaties in een pleeggezin of gezinshuis voor hen te benauwend zijn. Voor hen is plaatsing in een groep, maar dan wel een kleinschalige groep van max. vier jongeren, een positieve keuze. In een kleinschalige voorziening zijn de groepsprocessen overzichtelijker en kan er meer individuele aandacht aan de jongeren worden gegeven, zo wijzen de eerste ervaringen met kleinschalige voorzieningen bij Spirit en de Hoenderloo Groep uit. In deze kleine groepen kunnen jongeren zo thuis als voor hen mogelijk is opgroeien tot zelfstandige volwassenen.

THEORETISCHE ONDERBOUWING. Welke aanwijzingen zijn er die de veronderstelling rechtvaardigen dat dit project bijdraagt aan transformatie naar sterkere jeugdhulp, gericht op één of meer van de actielijnen van "Zorg voor de Jeugd"? Bronnen.

Kleinschalige groepen bevatten de volgende werkzame elementen:

1. *Rust, continuïteit en de kans om hechtingsrelaties aan te gaan.* Dit moet worden georganiseerd, onder meer door het aantal professionals klein te houden (niet te veel gezichten). De jongere kan meer beroep doen op ondersteuning van de begeleiders, waardoor het mogelijk wordt om op geleide van het gedrag van de jongere te investeren in een vertrouwensband (Dekker, Van Miert, Roest & Van der Helm, 2016). Wanneer kinderen en jongeren die nieuwe hechtingsrelaties aangaan deze voortijdig weer moeten afbreken, ontstaat plaatsingsinstabiliteit. Veel onderzoek toont aan dat dat een negatieve invloed heeft op de ontwikkeling van kinderen. De consequenties zijn problemen in hun

gedrag, in hun sociale functioneren en in hun onderwijs- en werkkansen (Oosterman, Schuengel, Slot, Bullens, & Doreleijers, 2007). Ook ontwikkelen of handhaven zij een negatief zelfbeeld, een bron voor psychische problemen en een groeiend wantrouwen tegen volwassenen (Rock, Michelson, Thomson, & Day, 2015; Strijker, Knorth & Knot-Dickscheit, 2008). De verblijfsduur in een kleinschalige groep kent daarom geen maximum. Kinderen en jongeren verlaten de kleinschalige groep als ze weer naar huis kunnen of in een andere gezinsvorm kunnen wonen, zoals een pleeggezin of gezinshuis. Dit geldt met name voor de jongere doelgroep. Bij de oudere doelgroep is uitstroom naar zelfstandig wonen of een andere woonvorm met begeleiding een optie.

2. *Passend onderwijs en werk.* Veel jongeren die flinke tijd doorbrengen in de jeugdzorg hebben helaas gebrekkige schoolcarrière wat hun kansen op werk niet vergroot. Wanneer continuïteit en rust in het leven van de jongere worden aangebracht is er ook de kans om de schoolloopbaan, passend bij de capaciteiten en talenten van de jongere, opnieuw op te pakken en voort te zetten. Deze jongeren toegelaten krijgen op een school naar keuze is vaak geen sinecure. Gerichtte aandacht en gebundelde krachten van jeugdzorg en passend onderwijs zijn hiervoor nodig. Wanneer de jongere een startkwalificatie of schooldiploma heeft, zal de jongere begeleid moeten worden bij het vinden van werk of een andere gestructureerde dagbesteding.
 3. *Voorwaardelijke machtiging.* Voor jongeren in een kleinschalige voorziening die daarvoor in de gesloten jeugdzorg (JeugdzorgPlus) woonden, is een voorwaardelijke machtiging een goed instrument om de jongere zich te laten ontwikkelen. Deze jongeren verstoren met hun gedrag nogal eens de dynamiek in de groep – hoe klein ook. De voorwaardelijke machtiging, uitgesproken door de Kinderrechter, maakt de tijdelijke terugplaatsing in de gesloten jeugdzorg mogelijk om daar tot rust te komen, waarna opnieuw de ontwikkeling in de kleinschalige groep kan worden hervat. De voorwaardelijke machtiging heeft zo een preventieve, positieve invloed op hun gedrag, bedoeld om het evenwicht tussen vrijheid en verantwoordelijkheid te herstellen en wordt opgelegd vanuit de vertrouwensrelatie, zodat de jeugdige de oprechtheid en redelijkheid ervan zal inzien: “Jij schaadt het vertrouwen – we nemen nu een time-out, daarna gaan we weer met elkaar verder”. Ontwikkelen gaat soms met vallen en opstaan.
 4. *Relaties herstellen met ouders en personen uit sociaal netwerk.* Voorwaarde voor een positieve, zelfstandige deelname aan het maatschappelijk leven, is een steunend sociaal netwerk van vrienden en familie op wie de jongere kan terugvallen voor advies en in geval van nood. Systeemtherapie zal daarom deel moeten uitmaken van het hulpaanbod in een kleinschalige voorziening maar ook het werken met een door Jou Ingebrachte Mentor (JIM; Van Dam, 2016).
 5. *Aandacht voor de BIG Five* (Kuijpers, 2016). Naast onderwijs/werk en relaties in het sociaal netwerk, is aandacht nodig voor het verkrijgen van een inkomen (incl. het verminderen van evt schulden), het vinden van passende huisvesting na verblijf in de jeugdzorg en het vinden van passende hulp bij de problemen en trauma's van de jongeren. Pas wanneer de Big Five is geregeld, zou een jongere zich zelf in de samenleving kunnen redden.
-

UIT TE VOEREN IN 1 OF MEER REGIO'S? Met toelichting

De kleinschalige groepen worden reeds bij een aantal jeugdzorginstellingen ontwikkeld, waaronder Spirit en De Hoenderloo Groep, die momenteel samen ervaringen uitwisselen bij de ontwikkeling ervan. Doorontwikkeling van deze leer- en ontwikkelgroep tot een landelijke groep is aan te bevelen. De problemen waar men bij die ontwikkeling tegenaan loopt zijn namelijk niet gering, ook al is men door de positieve feedback van jongeren (zeer positieve feedback over het leefklimaat) en van medewerkers ('we zien veel meer van de kinderen en jongeren', 'we kunnen betere relaties met hen aangaan', 'er is meer tijd om samen op te trekken') ervan overtuigd dat deze ontwikkeling dient te worden voortgezet.

De problemen waar men tegenaan loopt zijn onder meer:

- Er is nog een zoektocht naar de doelgroep. Voor veel, maar niet voor alle jongeren is een kleinschalige voorziening de juiste aanpak. Bovendien is het in een kleine groep nog belangrijker hoe de groep is samengesteld. De matching van de jongeren is, met andere woorden, ook van belang.
- Er is nog een zoektocht naar het juiste personeel. Het streven is zo min mogelijk gezichten op de groep en meer continuïteit van de begeleiding. Daarvoor dienen de medewerkers ook langere periodes (meerdere dagen) achter elkaar op de groep te werken. Het is lastig om medewerkers aan te trekken, vooral die met meer ervaring.
- Veel jongeren hebben een gebroken schoolcarrière en kunnen de moed voor het hervatten van de schoolloopbaan maar moeilijk opbrengen, verzuimen vaak of worden van school gestuurd. Gevolg is dat veel jongeren thuiszitten waardoor het werken van de medewerkers weer wordt verzwaard. Samenwerking met scholen en passend onderwijs (zie hierboven) is daarom een must; de weg naar goede samenwerking is echter lastig.

MONITORING GERICHT OP

De monitoring moet gericht zijn op aantoonbaar maken dat dit ontwikkelvoorstel daadwerkelijk tot verbetering leidt.

De ontwikkeling van de kleinschalige groepen kan gevolgd worden door:

- Geregelde metingen van het leefklimaat zoals de jongeren dat ervaren (hierdoor kan ook geleerd worden hoe het nog beter kan – stimulans voor ontwikkelcyclus);
 - De ontwikkeling van de jongeren op de Big Five: steunend netwerk/relatie met ouders, schoolloopbaan /werk, omgaan met financiën (geen of vermindering van schulden), zoeken/vinden van passende huisvesting, het zoeken/vinden van passende hulp bij de problemen die de jongeren ervaren. Deze onderwerpen komen ook aan de orde in de Zelfredzaamheidsmatrix voor jeugdigen (Nederlands Jeugdinstituut, 2017). Deze zou geschikt zijn als monitor instrument. Op deze manier wordt nagegaan in hoeverre jongeren zich ontwikkelen naar voldoende vaardigheden om zelfstandigheid te wonen.
 - Daarnaast is het, gezien het probleem om goed passend personeel te vinden, belangrijk om de medewerkers te volgen in hun ervaringen tijdens het werk, bv. via medewerkerstevredenheid of anderszins.
 - En om ervan te leren in andere regio's is het tot slot van belang om de ontwikkeling van de kleinschalige voorzieningen te volgen: welke problemen zijn aangepakt, wat werkte en wat niet, onder welke omstandigheden.
-

TE BETREKKEN PARTIJEN

(denk aan regio, gemeenten, zorgorganisaties, ervaringsdeskundigen, researchafdelingen, universiteit, hogeschool)

Voor de ontwikkeling van kleinschalige voorzieningen is het van belang om de volgende partijen in een leer- en ontwikkelgroep te betrekken:

- Passend onderwijs en betrokken scholen
- Zorgorganisaties die kleinschalige voorzieningen ontwikkelen
- Zorginstellingen voor aanvullende therapieën en hulp aan de jongeren
- Betrokken gemeenten
- Ervaringsdeskundigen
- Onderzoeker(s) van de instellingen, evt aangevuld met een universiteit, voor het volgen en beschrijven van de resultaten en ontwikkeling.

EINDPRODUCT

Op welke wijze wordt een onderbouwd en overdraagbaar product opgeleverd? Conclusie kan ook zijn dat het product niet werkzaam is, ook een overdraagbare en belangrijke conclusie

Een goed functionerende leer- en ontwikkelgroep voor kleinschalige groepen die beschrijvingen maakt van de ervaringen en resultaten zodat andere regio's hiervan kunnen profiteren.

Literatuur

- Dekker, A.L., Miert, V.S.L van, Roest, J.J., & Helm, G.H.P. van der (2016). Van onhandelbaar naar behandelbaar – een onderzoek naar 'lastige' jongeren in de JeugdzorgPlus in opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Leiden: Hogeschool Leiden.
- Kuipers, B. (2017). Programma 16–23, een integrale aanpak voor kwetsbare jongeren. Interne notitie Spirit, Amsterdam.
- Oosterman, M., Schuengel, C., Slot, N. W., Bullens, R. A., & Doreleijers, T. A. (2007). Disruptions in foster care: A review and meta-analysis. *Children and Youth Services Review*, 29(1), 53–76. doi:10.1016/j.childyouth.2006.07.003
- Rock, S., Michelson, D., Thomson, S., & Day, C. (2015). Understanding foster placement instability for looked after children: A systematic review and narrative synthesis of quantitative and qualitative evidence. *British Journal of Social Work*, 45, 177–203. doi:10.1093/bjsw/bct084.
- Strijker, J., Knorth, E.J., & Knot-Dickscheit, J. (2008). Placement History of Foster Children: A Study of Placement History and Outcomes in Long-Term Family Foster Care. *Child Welfare: Journal of Policy, Practice, and Program*, 87(5), 107–125.
- Van Dam, L. (2016). Sociale vindingsrijkheid: eerst wie, dan wat. *Jeugdbeleid*, Bohn Stafleu Van Loghum. DOI 10.1007/s12451-016-0128-4.